

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะน้ำตาลต่ำในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ใช้ยาฉีดอินซูลิน โรงพยาบาลเวียงป่าเป้า: การศึกษาย้อนหลัง 5 ปี

นันทิชา นันทาวด*, อจหาญ กาญจนางกูร*, เรืองนิพนธ์ พ่อเรือน**

บทคัดย่อ

ความเป็นมา: ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำในผู้ป่วยเบาหวานสามารถรุนแรงและเป็นอันตรายถึงชีวิต เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ป่วยกลัวการใช้ยาฉีดเบาหวาน ส่งผลให้ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้และทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจากเบาหวานตามมา

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาหาปัจจัยเสี่ยงของการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำที่ต้องนอนโรงพยาบาลในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินในโรงพยาบาลเวียงป่าเป้า

วิธีการศึกษา: ศึกษาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง (retrospective case control study) ย้อนหลัง 5 ปี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t-test และ chi-square test หาค่าความสัมพันธ์ของโดยใช้ multiple logistic regression analysis และตัดตัวแปรแบบ backward elimination

ผลการศึกษา: พบว่า ในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562-2566 มีผู้ป่วยเบาหวานที่นอนโรงพยาบาลด้วยภาวะน้ำตาลต่ำจากยาฉีดอินซูลิน 248 คน พบว่าปัจจัยที่ลดความเสี่ยงการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำได้แก่ เพศหญิง (AOR 0.508, 95% CI 0.36-0.84, p=0.005) ระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป (AOR 0.246, 95% CI 1.12-0.49, p<0.001) ดัชนีมวลกายที่มากกว่า 18.5 kg/m² (AOR 0.334, 95% CI 0.90-20.38, p=0.001) โรคไขมันในเลือดสูง (AOR 0.435, 95% CI 0.27-0.69, p<0.001) และโรคไตจากเบาหวาน (AOR 0.143, 95% CI 0.03-0.52, p=0.004) ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง (AOR 2.37, 95% CI 1.38-4.06, p=0.002) โรคหลอดเลือดสมอง (AOR 2.329, 95% CI 1.03-5.24, p=0.041) และยาชนิด Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL (AOR 4.98, 95% CI 2.00-12.38, p=0.001)

สรุปและข้อเสนอแนะ: ปัจจัยที่สัมพันธ์การเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ดัชนีมวลกาย โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคไตเรื้อรัง โรคหลอดเลือดสมอง และการได้รับยาฉีดอินซูลินชนิด Aspart ผู้ป่วยที่มีปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวควรมีการเฝ้าระวัง และการแนะนำในการปฏิบัติตนต่อไป

คำสำคัญ: ภาวะน้ำตาลต่ำ การใช้ยาฉีดอินซูลิน โรคเบาหวานชนิดที่ 2

* โรงพยาบาลเวียงป่าเป้า

** กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์

Corresponding Author: Nunticha Nuntawad E-mail: nunticha229314@gmail.com

Received: 14 February 2025 Revised: 26 June 2025 Accepted: 9 August 2025

Factors associated with hypoglycemia in patients with type 2 diabetes treated with insulin at Wiang Pa Pao hospital: A 5-year review

Nunticha Nuntawad*, Ardarn Karnjanaungkool*, Ruangnipon Porruan**

ABSTRACT

BACKGROUND: Hypoglycemia in diabetic patients can be severe and even life-threatening. It is a significant cause of fear among patients using diabetes medications, leading to poor glycemic control and subsequent complications.

OBJECTIVE: To identify risk factors for hypoglycemia requiring hospitalization in type 2 diabetic patients treated with insulin injections at Wiang Pa Pao hospital.

METHODS: This is a retrospective case control study conducted over five years. Data were analyzed using t-test and chi-square test, and multiple logistic regression analysis was used to identify associated factors with backward elimination for variable selection.

RESULTS: From 2019 to 2023, 248 patients were hospitalized due to drug induce hypoglycemia. The factors reducing the risk of hypoglycemia include, female (AOR 0.508, 95% CI 0.36-0.84, $p=0.005$), education level of high school or above (AOR 0.246, 95% CI 1.12-0.49, $p<0.001$), BMI greater than 18.5 kg/m² (AOR 0.334, 95% CI 0.90-20.38, $p=0.001$), hyperlipidemia (AOR 0.435, 95% CI = 0.27-0.69, $p<0.001$) and renal complications (AOR 0.143, 95% CI = 0.03-0.52, $p=0.004$). The factors increasing the risk of hypoglycemia include, hypertension (AOR 2.37, 95% CI 1.38-4.06, $p=0.002$), cerebrovascular complications (AOR 2.329, 95% CI 1.03-5.24, $p=0.041$), Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL (AOR 4.98, 95% CI 2.00-12.38, $p=0.001$).

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS: The factors associated with hypoglycemia include gender, education level, BMI, hypertension, hyperlipidemia, renal complications, and the use of Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL. Patients with these risk factors should be closely monitored and given appropriate guidance.

KEYWORDS: Hypoglycemia, insulin used, type 2 diabetes

* Wiang Pa Pao hospital

** Social Medicine Department, Chiangrai Prachanukroh Hospital

Corresponding Author: Nunticha Nuntawad E-mail: nunticha229314@gmail.com

Received: 14 February 2025 Revised: 26 June 2025 Accepted: 9 August 2025

ความเป็นมา

โรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เป็นปัญหาด้านสาธารณสุขไทยและทั่วโลกมานาน ปัจจุบันมีผู้ป่วยโรคเบาหวาน 537 ล้านคนทั่วโลกมีอัตราการเสียชีวิตมากกว่า 4 ล้านคนต่อปี¹ ในประเทศไทยข้อมูลจาก Health Data Center กระทรวงสาธารณสุขประจำปี พ.ศ.2566 พบว่า มีผู้ป่วยเบาหวานสะสม 3.4 ล้านคน โดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 70 ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลได้² และประเทศไทยยังใช้งบประมาณในการรักษาโรคเบาหวานเฉลี่ยสูงถึง 47,596 ล้านบาทต่อปี³

ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ (hypoglycemia) ในผู้ป่วยเบาหวาน คือ ภาวะที่ระดับน้ำตาลในเลือดน้อยกว่า 70 mg/dL ร่วมกับมีอาการใจสั่น เหงื่อออก มือสั่น ชีพ สับสน อ่อนแรง ชักหรือหมดสติ และเมื่อได้รับการรักษาด้วยการเพิ่มน้ำตาลในเลือดแล้วอาการดีขึ้น (Whipple's triad)⁴ ภาวะน้ำตาลต่ำเป็นอาการฉุกเฉินเฉียบพลันที่พบได้บ่อย มีได้หลายสาเหตุทั้งจากการรักษาเบาหวาน ภาวะความเจ็บป่วยอื่น เช่น ภาวะติดเชื้อ การล้มเหลวของอวัยวะสำคัญในร่างกาย ตับวาย ไตวาย รวมไปถึงโรคทางภูมิคุ้มกันหรือตับอ่อนพบว่าภาวะน้ำตาลต่ำจากยาเบาหวานเป็นสาเหตุหลักของการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ โดยเฉพาะยารักษาเบาหวานในกลุ่ม sulfonylureas และยาฉีดอินซูลิน⁵⁻⁷ ในผู้ป่วยบางรายมีอาการเล็กน้อย เช่น เวียนศีรษะ ใจสั่น จนถึงซึมไม่รู้สีกตัว อาจอันตรายจนเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตได้⁸ การเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำและความกลัวการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำส่งผลให้การรับประทานยาหรือฉีดอินซูลินไม่สม่ำเสมอ นำไปสู่การควบน้ำตาลไม่ได้⁹ ส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนตามมา เช่น จอตาผิดปกติจากเบาหวาน โรคไตเรื้อรัง โรคหลอดเลือดหัวใจและหลอดเลือดสมอง และภาวะแทรกซ้อนที่เท้าและขากระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตภาระเศรษฐกิจของผู้ป่วย ครอบครัว และประเทศ³

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ ได้แก่ เพศหญิง¹⁰ ผู้สูงอายุที่อายุมากกว่า 70 ปี^{5,11} ผู้ป่วยที่มีโรคร่วมเช่นความดันโลหิตสูง¹²⁻¹³ โรคไตเรื้อรัง และโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวาน การมีประวัติการนอนโรงพยาบาลด้วยภาวะน้ำตาลต่ำ¹⁴ ในขณะที่ค่าน้ำตาลสะสมและค่าน้ำตาลอดอาหารไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ¹⁵ การระบุปัจจัยเสี่ยงของการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำในผู้ป่วยเบาหวานที่ใช้ยาฉีดอินซูลิน สามารถนำมาสร้างแนวทางเพื่อทำนายและป้องกันภาวะน้ำตาลต่ำจากยาได้ เพื่อให้ผู้ป่วยเบาหวานมีความมั่นใจในการใช้ยา ควบคุมน้ำตาลได้ดีขึ้นและลดภาวะแทรกซ้อนต่อไป

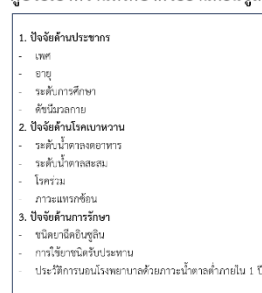
วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาหาปัจจัยเสี่ยงของการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำที่ต้องนอนโรงพยาบาลในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินในโรงพยาบาลเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา

เป็นการศึกษาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง (retrospective case control study) โดยเก็บข้อมูลย้อนหลังจากเวชระเบียนผู้ป่วยโรงพยาบาลเวียงป่าเป้าแบ่งปัจจัยตามได้ (แผนภูมิที่ 1)

ผู้ป่วยเบาหวานที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลิน

ภาวะน้ำตาลต่ำ

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แบ่งผู้ป่วยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มศึกษา คือ เป็นผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่กลุ่มผู้ป่วยที่เกิดภาวะน้ำตาลต่ำจากยาฉีดอินซูลิน ได้รับการวินิจฉัยหลัก (principal diagnosis) ว่าเป็น ภาวะน้ำตาลต่ำจากยาฉีดอินซูลิน (drug-induced hypoglycemia) โดยมีรหัสการวินิจฉัยตามระบบ ICD-10 คือ E16.0 มีอาการและอาการแสดงเข้าได้ตามเกณฑ์วินิจฉัยภาวะน้ำตาลต่ำ Whipple's triad โดยรวมถึงผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาก่อนถึงโรงพยาบาลที่มีการตรวจบันทึกระดับน้ำตาลต่ำกว่า 70 mg/dL ด้วย จากการเก็บข้อมูลพบว่าผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาในโรงพยาบาลเวียงป่าเป้าตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2566 ทั้งหมด 248 คน

2. กลุ่มควบคุม คือ กลุ่มผู้ป่วยที่ไม่เกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ผู้ป่วยที่สุ่มเลือกจากผู้เข้ารับบริการที่คลินิกเบาหวานสำหรับผู้ใช้อินซูลิน โรงพยาบาลเวียงป่าเป้า ในช่วงเดือนเดียวกันกับช่วงที่มีผู้ป่วยในกลุ่มศึกษา เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ด้วยคอมพิวเตอร์ จำนวน 250 คน (อัตราส่วน case:control = 1:1) (แผนภูมิที่ 2)

เกณฑ์การคัดเข้าการศึกษา

คือ ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่รักษาด้วยยาฉีดอินซูลินที่ใช้บริการห้องตรวจโรคเบาหวาน โรงพยาบาลเวียงป่าเป้า ในช่วงเวลาที่กำหนด

เกณฑ์การคัดออกจากการศึกษา

คือ ผู้ป่วยที่มีข้อมูลในเวชระเบียนไม่ครบถ้วน ผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการรักษาต่อเนื่องที่โรงพยาบาลเวียงป่าเป้า ผู้ป่วยกลุ่มศึกษาที่นอนโรงพยาบาลด้วยสาเหตุอื่นที่ไม่ใช่ drug induce hypoglycemia เช่น การติดเชื้อ ภาวะน้ำตาลต่ำจากการดื่มแอลกอฮอล์ ภาวะวิกฤต

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำจากยาฉีดอินซูลินในผู้ป่วยเบาหวาน หมายถึง ภาวะที่ผู้ป่วยซึ่งได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลินมีระดับน้ำตาลในเลือดน้อยกว่า 70 mg/dL ร่วมกับมีอาการทางกายเช่น ใจสั่น เหงื่อออก ตัวเย็น และเมื่อได้รับการรักษาด้วยการเพิ่มน้ำตาลในเลือดแล้วอาการดีขึ้น ซึ่งเข้าได้กับเกณฑ์ Whipple's triad และไม่มีสาเหตุอื่นที่ทำให้เกิดภาวะน้ำตาลต่ำได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากเวชระเบียนผู้ป่วย โรงพยาบาลเวียงป่าเป้าลงในตารางเก็บข้อมูล โดยใช้ผู้วิจัยคนเดียวบันทึกข้อมูล และผู้ป่วยแต่ละคนถูกเก็บข้อมูลเพียงครั้งเดียว

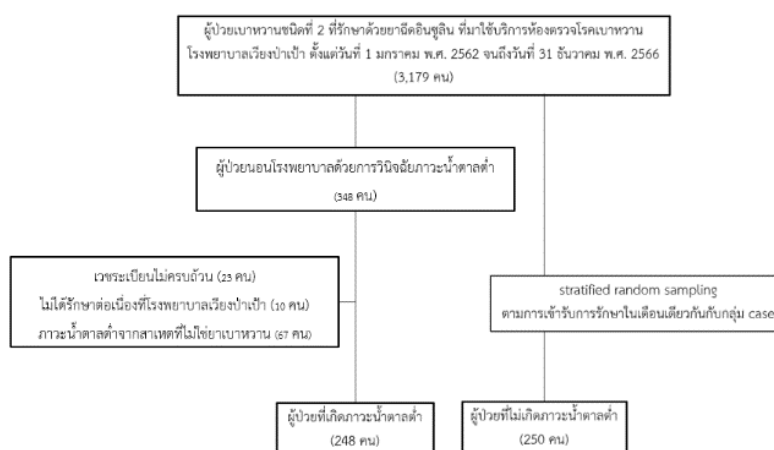
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ปัจจัยพื้นฐานด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) นำเสนอผลด้วยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ข้อมูลต่อเนื่องที่มีการแจกแจงปกตินำเสนอด้วยค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ทดสอบความสัมพันธ์ด้วยสถิติ t-test และ chi-square test

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยพื้นฐานที่มีผลกับการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำโดยใช้ multiple logistic regression analysis นำเสนอด้วย adjust odd ratio คู่กับช่วงความเชื่อมั่น 95% และ p-value กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และตัดตัวแปรที่ไม่มีนัยสำคัญโดยใช้ backward elimination

การพิจารณาก่อนจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การศึกษานี้ปกปิดข้อมูลผู้ป่วยให้เป็นความลับ และผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงรายเลขรหัสโครงการวิจัยเลขที่ CRPPH0 No. 199/2566

แผนภูมิที่ 2 แผนการดำเนินงานวิจัย

ผลการศึกษา

ปัจจัยด้านประชากรพบว่า กลุ่มศึกษามีภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำจำนวน 248 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 50.40 อายุเฉลี่ย 63.10 ± 10.55 ปี ซึ่งไม่ต่างกับกลุ่มควบคุม มีอายุเฉลี่ย 61.39 ± 10.58 ปี ($p=0.070$) ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 60-70 ปี ร้อยละ 42.34 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 68.55 แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<0.001$) กลุ่มศึกษามีดัชนีมวลกายเฉลี่ย $22.24 \pm 3.87 \text{ kg/m}^2$ และส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์สมส่วนถึงอ้วน (ดัชนีมวลกายมากกว่า 18.5 kg/m^2) ร้อยละ 84.27

ปัจจัยด้านโรคเบาหวานกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม มีระดับน้ำตาลสะสม ร้อยละ 9.06 ± 2.30 และ 9.47 ± 2.34 ซึ่งไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.049$) ระดับน้ำตาลอดอาหาร 137.50 (107-196) mg/dL และ 143.50 (194-114) mg/dL ตามลำดับ ไม่แตกต่างกัน ($p=0.223$) ผู้ป่วยส่วนใหญ่ควบคุมระดับน้ำตาลไม่ได้ตามเกณฑ์ กลุ่มศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีประวัติการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำภายใน 1 ปี ร้อยละ 87.90 มีโรคร่วม ประกอบด้วย โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 84.68 โรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 65.32 โรคไตเรื้อรังตั้งแต่ระยะที่ 3 ขึ้นไป ร้อยละ 41.13 ภาวะแทรกซ้อนที่พบในกลุ่มศึกษา มากที่สุด คือ โรคหลอดเลือดสมอง ร้อยละ 10.08 รองลงมา คือ โรคหลอดเลือดหัวใจ ร้อยละ 6.8

ปัจจัยด้านการรักษาโรคพบว่า ชนิดยาฉีดอินซูลิน (โดยที่การฉีดอินซูลินทั้งสามชนิดเป็นการฉีดแบบ bolus insulin เพียงอย่างเดียว) มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุม ($p<0.001$) โดยที่ใช้มากที่สุดในกลุ่มศึกษา คือ 70/30 Mixtard INJ 300IU/3mL ร้อยละ 73.39 ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีการใช้ยาฉีดร่วมกับยาชนิดรับประทานจำนวน 1 ชนิด ร้อยละ 49.60 พบว่า ปัจจัยที่ลดความเสี่ยงการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ได้แก่ เพศหญิง โดยเพศหญิงเสี่ยงต่อเกิดภาวะน้ำตาลต่ำน้อยกว่าเพศชาย 0.51 เท่า (95% CI 0.36-0.84, $p=0.005$) ระดับการศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป ลดการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ 0.25 เท่า (95% CI 1.12-0.49, $p<0.001$) ดัชนีมวลกายที่มากกว่า 18.5 kg/m^2 มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ 0.33 เท่าเทียบกับผู้ป่วยที่ดัชนีมวลกายน้อยกว่า 18.5 kg/m^2 (95% CI 0.90-20.38, $p=0.001$) โรคไขมันในเลือดสูง (AOR 0.44, 95% CI 0.27-0.69, $p<0.001$) และโรคไตจากเบาหวาน (AOR 0.14, 95% CI 0.03-0.52, $p=0.004$) ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง (AOR 2.37, 95% CI 1.38-4.06, $p=0.002$) โรคหลอดเลือดสมอง (AOR 2.33, 95% CI 1.03-5.24, $p=0.041$) และการได้รับยาฉีดอินซูลินชนิด Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL (AOR 4.98, 95% CI 2.00-12.38, $p=0.001$)

ตารางที่ 1 ลักษณะประชากรของกลุ่มศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง (n = 498)

ตัวแปร		กลุ่มศึกษา (n = 248)		กลุ่มตัวอย่าง (n = 250)		p-value
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ	ชาย	123	49.60	89	35.60	0.002*
	หญิง	125	50.40	161	64.40	
อายุ (ปี, mean $\pm$ SD)		63.10 $\pm$ 10.55		61.39 $\pm$ 10.58		0.070**
กลุ่มอายุ	< 60 ปี	80	32.26	100	40.00	0.040*
	60-70 ปี	105	42.34	108	43.20	
	> 70 ปี	63	25.40	42	16.80	
ระดับการศึกษา	น้อยกว่าประถมศึกษา	51	20.56	45	18.00	<0.001*
	ประถมศึกษา	170	68.55	136	54.40	
	ตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป	27	10.89	69	27.60	
ดัชนีมวลกาย kg/m ² (mean $\pm$ SD)		22.24 $\pm$ 3.87		25.28 $\pm$ 5.50		<0.001**
	≤ 18.5 kg/m ²	39	15.73	19	7.60	0.005*
	> 18.5 kg/m ²	209	84.27	231	92.40	
HbA1c ครั้งล่าสุด (mean $\pm$ SD)		9.06 $\pm$ 2.30		9.47 $\pm$ 2.34		0.049**
	well control ($\leq 7.5\%$)	73	29.44	55	22.00	0.058*
	poor control ($> 7.5\%$)	175	70.56	195	78.00	
FBS ครั้งล่าสุด (median (IQR))		137.5 (107-196)		143.5 (194-114)		0.223**
	well control (≤ 130 mg%)	112	45.16	100	40.00	0.244*
	poor control (> 130 mg%)	136	54.84	150	60.00	
ประวัติการเกิด	มี	30	12.10	16	6.40	0.028*
ภาวะน้ำตาลต่ำ	ไม่มี	218	87.90	234	93.60	
โรคเรื้อรังร่วม	ไม่มี					0.020*
	ความดันโลหิตสูง	210	84.68	191	76.40	
	ไขมันในเลือดสูง	162	65.32	200	80.00	
	เกาต์	27	10.89	16	6.40	
	โรคไตเรื้อรังตั้งแต่ระยะที่ 3 ขึ้นไป	102	41.13	89	35.60	
ภาวะแทรกซ้อน	โรคไตจากเบาหวาน	3	1.21	16	6.40	0.003
	โรคหลอดเลือดหัวใจ	17	6.85	7	2.80	0.035
	โรคหลอดเลือดสมอง	25	10.08	11	4.40	0.014
	ภาวะแทรกซ้อนทางตา	10	4.03	11	4.40	0.838
	ภาวะแทรกซ้อนของโรคหลอดเลือดส่วนปลาย	1	0.40	5	2.00	0.102
ชนิดยาฉีด	70/30 Mixtard INJ 300IU/3mL	182	73.39	195	78.00	<0.001
อินซูลิน	Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL	33	13.31	7	2.80	
	NPH (Insulatard) INJ 300IU/3mL	33	13.31	48	19.20	
ใช้ยาชนิด	ไม่มี	104	41.94	94	37.60	0.499
รับประทาน	1 ชนิด	123	49.60	129	51.60	
ร่วมกับยาฉีด	ตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป	21	8.47	27	10.80	

*chi-square test, **t-test

ตารางที่ 2 Multiple logistic regression analysis ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ

	ตัวแปร	Adjust odd ratio (95% CI)	p-value
เพศ	ชาย	reference	
	หญิง	0.51 (0.36-0.84)	0.005
ระดับการศึกษา	น้อยกว่าประถมศึกษา	reference	
	ประถมศึกษา	0.93 (0.56-1.52)	1.520
	ตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป	0.25 (1.12-0.49)	<0.001
ดัชนีมวลกาย	$\leq 18.5 \text{ kg/m}^2$	reference	
	$> 18.5 \text{ kg/m}^2$	0.33 (0.90-20.38)	0.001
โรคเรื้อรังร่วม	ไม่มี	reference	
	ความดันโลหิตสูง	2.37 (1.38-4.06)	0.002
	ไขมันในเลือดสูง	0.44 (0.27-0.69)	<0.001
ภาวะแทรกซ้อน	ไม่มี	reference	
	โรคไตจากเบาหวาน	0.14 (0.03-0.52)	0.004
	โรคหลอดเลือดสมอง	2.33 (1.03-5.24)	0.041
ชนิดยาฉีดอินซูลิน	70/30 Mixtard INJ 300IU/3mL	reference	
	Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL	4.98 (2.00-12.38)	0.001
	NPH (Insulatard) INJ 300IU/3mL	0.61 (0.36-1.05)	0.077

สรุปและอภิปรายผล

ปัจจัยที่ลดความเสี่ยงการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ได้แก่ เพศหญิง การศึกษาตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป ดัชนีมวลกายที่มากกว่า 18.5 kg/m^2 โรคไขมันในเลือดสูง และโรคไตเรื้อรัง ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดสมอง และการได้รับยาฉีดอินซูลินชนิด Aspart (NovoMix) INJ 300IU/3mL ผลการศึกษาพบว่า เพศหญิงมีโอกาสเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งขัดแย้งกับการวิจัยในอดีตที่พบความชุกของการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย¹² จากการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรอื่นที่ไม่ได้ทำการควบคุม เช่น รูปแบบการใช้ชีวิต อาชีพ ทำให้ผลการวิจัยแตกต่างออกไป

ระดับการศึกษาที่สูงกว่าลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ เนื่องจากผู้ป่วยที่มีความรู้ที่ดีกว่า อาจดูแลตนเอง ทานยาถูกต้องสม่ำเสมอ และพบความผิดปกติของสุขภาพตนเองได้ดีกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยการศึกษาการให้ความรู้ในผู้ป่วยเบาหวาน¹⁵ พบว่าผู้ที่มีความรู้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำน้อยกว่า

ดัชนีมวลกายระดับที่มากกว่า 18.5 kg/m^2 มีโอกาสเกิดน้ำตาลต่ำได้น้อยกว่า สอดคล้องกับการศึกษาการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำในผู้สูงอายุ และการศึกษาในประเทศไทยได้ผลเช่นเดียวกัน สาเหตุจากลักษณะทางพยาธิสรีรวิทยาผู้ป่วยที่มีดัชนีมวลกายมากมีการกักตุนพลังงานในร่างกายเป็นไกลโคเจนมากกว่า¹⁶ และเจ็บป่วยน้อยกว่า⁵ เช่นเดียวกับผู้ป่วยเบาหวานที่มีโรคร่วมไขมันในเลือดสูงมีโอกาสมีโอกาสดังกล่าวเกิดภาวะน้ำตาลต่ำได้น้อยกว่าผู้ป่วยที่ไม่มีโรคร่วมด้วยสาเหตุเดียวกัน¹⁶

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผู้ป่วยเบาหวานที่มีค่า creatinine ที่มากกว่า 2.0 mg/dL ทำให้ไตขับอินซูลินออกจากร่างกายได้ช้าลง ทำให้ยาออกฤทธิ์ได้นานขึ้น เพิ่มโอกาสเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ¹⁰ ภาวะแทรกซ้อนและการมีโรคร่วมในผู้ป่วยเบาหวานที่ต้องใช้ยารักษาโรคมากขึ้นเสี่ยงต่อภาวะน้ำตาลต่ำ⁹ แต่งานวิจัยนี้พบว่าการเป็นโรคไตเรื้อรังลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ อาจเนื่องจากผู้ป่วยไตเรื้อรังได้รับการดูแลและเฝ้าระวังเรื่องการใช้ยามากกว่ากลุ่มอื่น และมีข้อจำกัดในการใช้ยากลุ่มยารับประทาน หรือยารักษาโรคอื่นทำให้เกิดความเสี่ยงน้อยกว่า

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

เป็นงานวิจัยเก็บข้อมูลย้อนหลังที่มีตัวแปรกวนที่ไม่สามารถควบคุมได้ การตรวจระดับน้ำตาลตามบริบทโรงพยาบาลชุมชนเป็นการเจาะตรวจน้ำตาลจากปลายนิ้ว ไม่มีการเจาะระดับน้ำตาลในเลือดเพื่อยืนยันการวินิจฉัยภาวะน้ำตาลต่ำทำให้ผู้ป่วยที่ถูกคัดเข้ามาในงานวิจัยไม่ได้การวินิจฉัยที่แน่ชัด การเก็บข้อมูลใช้ผู้ทำวิจัยคนเดียวอาจมีความผิดพลาดขณะลงข้อมูลได้ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาในครั้งนี้สามารถนำไปต่อยอดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการป้องกันภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการรักษาด้วยยาฉีดอินซูลิน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณที่ปรึกษางานวิจัย เจ้าหน้าที่ห้องตรวจผู้ป่วยนอกเบาหวาน และเจ้าหน้าที่สารสนเทศ โรงพยาบาลเวียงป่าเป้าที่ให้การสนับสนุนและข้อมูลเป็นอย่างดี

REFERENCES

1. Global report on diabetes [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2016 [cited 2023 Apr 21]. Available from: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/204871>
2. Ministry of public health. Diabetes Mellitus,Thailand [Internet]. [cited 2025 Feb 12]. Available from: <https://hdc.moph.go.th/center/public/standard-report-detail/cefa42b9223ec4d1969c5ce18d762bdd>
3. Diabetes Association of Thailand under the Patronage of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn, The Endocrine Society of Thailand. Clinical practice guidelines for diabetes 2023 [Internet]. Bangkok: Diabetes Association of Thailand; 2023 [cited 2025 Feb 12]. Available from: https://drive.google.com/file/d/1OAIIDiCyGsJYA1-wTAXoOu6yL_YL9c7IG/view
4. Epidemiology of severe hypoglycemia in the diabetes control and complications trial. The DCCT Research Group. Am J Med. 1991;90(4):450–9.
5. Bramlage P, Gitt AK, Binz C, Krekler M, Deeg E, Tschöpe D. Oral antidiabetic treatment in type-2 diabetes in the elderly: balancing the need for glucose control and the risk of hypoglycemia. Cardiovasc Diabetol. 2012;11:122
6. Leonard CE, Han X, Brensinger CM, Bilker WB, Cardillo S, Flory JH, et al. Comparative risk of serious hypoglycemia with oral antidiabetic monotherapy: a retrospective cohort study. Pharmacoepidemiol Drug Saf. 2018;27(1):9-18.
7. Mathew P, Thoppil D. Hypoglycemia [Internet]. Florida: StatPearls Publishing; 2022 [Dec 26; cited 2025 Feb 12]. Available from: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK534841/>.
8. Schopman JE, Simon AC, Hoefnagel SJ, Hoekstra JB, Scholten RJ, Holleman F. The incidence of mild and severe hypoglycaemia in patients with type 2 diabetes mellitus treated with sulfonylureas: a systematic review and meta-analysis. Diabetes Metab Res Rev. 2014;30(1):11-22.

9. Nakhleh A, Shehadeh N. Hypoglycemia in diabetes: an update on pathophysiology, treatment, and prevention. *World J Diabetes*. 2021;12(12):2036-49.
10. Naratornsawatdikul S, Limthornbenjapol K, Kantikool P, Tientavorn T, Hempatawee N, Pakkul D, et al. Associated factors of hypoglycemia in type 2 diabetes patients at Bangkhla Hospital, Bangkhla District, Chachoengsao Province. *Royal Thai Army Med J*. 2023;76(4):165-70.
11. Jainae S, Sasat S. Predicting factors of hypoglycemia in hospitalized diabetic older persons, Upper South Region. *Kuakarun J Nurs*. 2016;23(1):148-62.
12. Chatchawan B. Factors affecting hypoglycemia in patients with diabetes mellitus at Singburi hospital Chutchawal Boonyarit, Pharmacy Department, Singburi Hospital. *Singburi Hospital Journal*. 2020;29(1):63-72.
13. Chaima A, Fukfon K, Chantima K. Factors influencing hypoglycemia in patients with type 2 diabetes mellitus receiving care at a diabetes outpatient clinic. *OURNAL OF HEALTH SCIENCE RESEARCH*. 2023;17(1):14-26.
14. Moffet HH, Adler N, Schillinger D, Ahmed AT, Laraia B, Selby JV, et al. Cohort Profile: The diabetes study of northern California (DISTANCE)--objectives and design of a survey follow-up study of social health disparities in a managed care population. *Int J Epidemiol*. 2009;38(1):38-47.
15. Miller ME, Bonds DE, Gerstein HC, Seaquist ER, Bergenstal RM, Calles-Escandon J, et al. The effects of baseline characteristics, glycaemia treatment approach, and glycated haemoglobin concentration on the risk of severe hypoglycaemia: post hoc epidemiological analysis of the ACCORD study. *BMJ*. 2010;340:b5444.
16. Winnick JJ, Kraft G, Gregory JM, Edgerton DS, Williams P, Hajizadeh IA, et al. Hepatic glycogen can regulate hypoglycemic counterregulation via a liver-brain axis. *J Clin Invest*. 2016;126(6):2236-48